

Eötvös Loránd szobrának avatása a Gesztenyés kertben

PÁLYI A.[@], BARÁTH I., SZABÓ Z.

[@]E-mail: palyibandi@gmail.com

Az ünneplők csoportja

A COVID-19-járvány okozta korlátozások miatt csak megkésve, 2021. október 5-én történt meg a Gesztenyés kertben¹ annak az egészalakos szobornak a felavatása, amelyet az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány (ELGA) kezdeményezésére és szervezésében és az Innovációs és Technológiai Minisztérium valamint a Hegyvidéki Önkormányzat támogatásával az Eötvös Loránd-emlékév keretében *Rieger Tibor* Kossuth-díjas szobrászművész készített, világhírű természettudósunkról Eötvös Lorándról.

Az ünnepi eseményt a természet is megünnepelte. Szép, napsütéses, a késő nyarat idéző meleg őszi délelőtt volt, melyen a világhírű tudós emléke előtt nagyszámú tisztelő gyűlt egybe az avatási ünnepségre.

Az ünnepi esemény Meghívója szerint zajlott a program azzal a módosulással, hogy az utolsó pillanatban közbejött halaszthatatlan kormányzati feladatai miatt *dr. Gulyás Gergely* miniszterelnökséget vezető minisztert *dr. Fűrjes Balázs*, Budapest és a fővárosi agglomeráció fejlesztéséért felelős államtitkár képviselte az avatási ünnepségen.

A Hegyvidéki Önkormányzat képviseltében *Pokorni Zoltán* polgármester és *dr. Fonti Krisztina* alpolgármester vezetésével a szoborállítás folyamatában tevékenyen közreműködő kerületi szakemberek vettek részt az ünnepségen.

¹ Eötvös Loránd szobráról magáról, annak készítéséről és felállításának helyszínéről ennek a cikknek a szerzői a *Magyar Geofizika* 61/4. számában részletesen beszámoltak.

Eötvös Loránd természet szeretetére és hegymászó teljesítményére emlékeztetve az ünnepség megnyitására várva Liszt Ferenc szimfonikus költeményének hangjai vették körül az avatásra váró szobrot és a gyülekező tisztelőket.

Az avatási ünnepség a Himnusz eléneklésével vette kezdetét. Az ünnepség programját a szobrot állító Alapítvány elnökeként *Pályi András* vezette. Bevezetőjében kiemelte, hogy a reneszánsz típusú embernek is tekinthető Eötvös Loránd színes egyénisége, céltudatossága, kitartása révén kimagasló tudós, tudományszervező, oktatáspolitikus és oktató, értékeket létrehozó közéleti személyiség, és nagyszerű sportember is volt egy személyben.

Akik sokat tettek a szoboravatás létrejöttéért

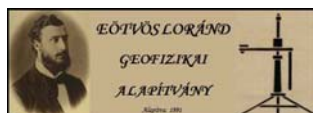
MEGHÍVÓ

Az Eötvös Loránd-emlékév záró eseményeként
avatjuk fel 2021. október 5-én 11:00 órákor

baró Eötvös Loránd

szobrát Budapest XII. kerületében,
a Gesztenyés-kertben,
a BAH-csomópont közelében.

A szobrot
az Innovációs és Technológiai Minisztérium
és a Hegyvidéki Önkormányzat
támogatásával állította az
Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány
2021

Az avatási ünnepség programja

Az avatási ünnepséget megelőzően Liszt Ferenc szimfonikus költeménye,
„Amit a hegyen hallani” hangzik

Himnusz	Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány, Pályi András elnök
Beköszöntő	„Babér után lihegve” b. Eötvös Loránd ifjúkori verse, Papp János színművész
Szavaltat	Eötvös Loránd Általános Iskola énekkara, Balatonfüred
Kórusművek	Dr. Gulyás Gergely miniszter
Avató beszéd	Pokorni Zoltán polgármester
Befogadó beszéd	Liszt Ferenc: Vándorévek III. év „Sursum corda”
Zenei betét	Eötvös Loránd életéből Papp János színművész
Szemelvények	Dr. Gulyás Gergely miniszter, Pokorni Zoltán polgármester
Szobor leleplezése	Koszorúzás
Zárszó	Pályi András elnök
Szózat	

**Gyülekezés a szobor környezetében.
Ha a járványhelyzet indokolja,
a hatályos korlátozó intézkedések betartása kötelező!**

Ezt követően Papp János Gobbi Hilda-életműdíjas szín-
művész, aki egyúttal aktív turista is, szemelvényeket adott
elő, melyek Eötvös Loránd nagyszerű emberi értékeit
voltak hivatva felvillantani. Majd elszavalt a tudós „Babér
után lihegve” c. fiatalkori versét.

Az ünnepség üde színfoltjaként ezután, a balatonfüredi
Eötvös Loránd Általános Iskola énekkara következett. Az
általuk énekelt három kórusmű közül ki kell emelnünk
ifj. Somorjai József „Üzenet a kék bolygónak” c. művének
előadását. A kórus nagy tetszést aratott, a több mint 150

A gyermekkórus és jobb oldalukon hátul a szobrászművész

főnyi ünneplő közönség nagy tapssal jutalmazta a kórust és annak vezető tanárát.

A szobrot avató ünnepi beszédek előtt *Pályi András* emlékeztetett arra, hogy az értékeket nem mindig következetesen kezelő jelenkor a 21. század első évtizedében elsorvasztotta, felőrölte és bedarálta az állami segítséggel, Eötvös Loránd által 1907-ben alapított, majd nevével fémjelzett Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézetet. Ugyan akkor e század második évtizedében létrejöhetett a hazai tudományos kutató munkában részt vevő kutatóintézeteket és tudományos műhelyeket összefogó országos intézményi hálózat, a tudós előtti tiszteletadás jeleként a nevét viselő, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, valamint Budapest rangos közterülete vette fel nevét, és íme most felavathatjuk egész alakos közterületen elhelyezett bronz szobrát.

Avatóbeszédét *dr. Fürjes Balázs* államtitkár így kezdte:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Amikor báró Eötvös Loránd 1919-ben meghalt, gyászolt a hazai és a nemzetközi tudományos élet. Párizsban Albert Einstein a tiszteletére rendezett emlékülésen így méltatta őt: „a fizika egyik fejedelme távozott.”

Ma, egy évszázaddal később, régi adósságot törlesztve, azért találkozunk, hogy személye és emléke előtt tisztelegve szobrot állítsunk neki. A tudományos élet éppen úgy fontosnak tartja ezt az eseményt, mint a kormányzat és az életének színteret adó városrész, Buda polgárai.

Beszédének folytatásában erőteljesen emelte ki Eötvös rövid ideig tartó, de hatalmas eredményeket felmutató vállás- és kultuszminiszteri tevékenységét. Hangsúlyozta a nemzetiségi kérdésben Eötvös hitét és emberségét jól tükröző álláspontját:

Az iskola nemzetiségi kérdéseiben nem általános rendszabályokkal fogunk rendet teremteni, hanem azzal, hogy bár legkisebbnek látszó és sokszor nagyon kényes esetekben kellő tapintattal intézkedünk és lehetőleg nem cselekszünk olyat, ami fájna nekünk, ha velünk történe meg.

Az idézet szellemiségét napjainkra alkalmazva, megállapította:

És nekünk, mai hivatalosoknak nagyon megszívlelendő az idézet: Vagyis úgy tégy a másikkal, ahogy szeretnéd, hogy Veled tegyenek – ahogyan az Evangéliumban olvassuk. Közügyeink intézésében továbbá nem minden a merev szabályok rendszere. Nagy szükség van érzékenységre, tapintatra, toleranciára is. Ezek nélkül a legjobb törvény is csak életlen betű, miközben nekünk az életet kell szolgálnunk ma is.

Lényegre törően foglalta össze e nagyszerű személyiség életművét:

Báró Eötvös Loránd közösségépítő tudós és államférfi volt. Ahol megjelent, közösségek jöttek létre körülötte: szellemi

műhelyek a tudományban és a közéletben – s nem melleleg! – turistacsoportok a természetben. A természetjárók körében kifejtett munkássága ebben a körben is a legelsőek közé emeli őt.

Beszéde folytatásában Eötvös tudományos eredményeire, tudománypolitikai vonatkozásokra, a Magyar Tudományos Akadémia szerepére tért ki, kiemelve azok napjainkra alkalmazható érvényességét. Megállapította:

Egy olyan korban élt, amikor az emberiség ráébredt önnön erejére és a tudomány fontosságára. Báró Eötvös Loránd itt-hon, de egyetemes érvénnyel művelte a tudományt.

Részese és egyik motorja volt a Monarchiában az egyenjogúságát elnyerő Magyarország szellemi felemelkedésének. Részt vett intézményeinek kiépítésében és a nemzetközi életbe történő bekapcsolásában: Budapest fontos csomópontja lett a tudománynak, amelyre érdemes volt figyelni.

Eötvös Loránd 1891-ben tartotta „Az egyetem feladatáról” szóló rektori székfoglalóját. Az ott elmondott beszédéből vett idézetekkel folytatta beszédét *Fürjes Balázs*, kihangsúlyozva azok jelenre is értelmezhető igazságait:

A tudomány hatalmát elismeri ma minden művelt ember; igazságait törvényekül, tanácsait parancsként fogadja az egyes úgy, mint maga az állam. – A történelem, mikor a múltra veti fényét, a jelent is megvilágítja.

Báró Eötvös Loránd élete és emlékezete jól mutatja a tudomány értékét: ha egy ország előre akar jutni, a rendelkezésre álló minden eszközzel segíteni kell a tudomány fejlődését és azokat, akik tudományt művelnek. Csak azok az országok léphetnek előre gazdasági értelemben is, amelyek részesei a nemzetközi tudományos élet vérkeringésének. Olyan korban élünk, amikor a tudomány és a gazdaság, a tudomány és az állam együttműködése még sokkal fontosabb, mint valaha volt a történelemben. És olyan korban élünk, amikor tudományos kérdésekben az erkölcs és a tudományetika jelentősége is nagyobb, mint korábban bármikor, különösen a természettudományok terén.

Az államtitkár a következő gondolatokkal fejezte be avatóbeszédét:

Eötvös Loránd személye és munkássága iránymutató minden magyar tudós, politikus és közösségépítő polgár számára egyaránt.

Köszönjük az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítványnak a szoborállítás megszervezését, és köszönöm megtisztelő figyelmüket.

Ezt követően *Pokorni Zoltán* polgármester kötetlen hangvétellű ünnepi beszéde következett, melyben megemlékezett arról, hogy Eötvös Loránd családjuk Sváb hegyi villájában született, és gyermekkorra szorososan kötődött ehhez az idilli környezethez. Eötvös Lorándot a jelenlegi XII. kerülethez kötő másik kapocs a most felállított szobor

helyéhez igen közel, a Csörsz utcában működő, akkori Süss Nándor Mechanikai Tanműhely volt. Eötvös kutatási és oktatási célra fejlesztett műszerei javarészt itt készültek. A világhírnevet hozó Eötvös-inga is ebben a műhelyben készült. A Süss Művekből jött létre ugyanazon a telephelyen a világszerte ismert jogutód Magyar Optikai Művek is. E két szoros kötődés indokolta, hogy a Hegyvidéki Önkormányzat örömmel támogatta az új eötvösi emlékhelyek befogadását és létrejöttét. A tőle megszokott csendes humorral állapította meg, hogy Eötvös Loránd olyan tudós, aki nem csak hazánkban világhírű, hanem a világon mindenhol valóban ismerik és tisztelik eredményeit.

A szoboravatás kapcsán elhangzó beszédében a polgármester kitért arra is, hogy a kerületben az egykori Hotel Olimpia helyén a Normafa környék rehabilitációs program részeként megvalósult egy szépen kialakított új park. Az Emlékév egyik hozománya, hogy az Önkormányzat és az Alapítvány együttműködésével megteremtődött annak a lehetősége, hogy ez a park a tudósról legyen elnevezve.² A polgármester bemutatta és jelképesen átadta az Alapítvány elnökének a névtáblát. Egyúttal köszönetet mondott mindazoknak, akik támogatták a kerületben létrejött új eötvösi emlékhelyek létrejöttét. Biztosított mindenkit arról, hogy a Hegyvidék az emlékhelyek jó gazdája és gondviselője lesz.

Eötvös Loránd gondolatait Papp János színművész idézi meg

Az avatáson elhangzott ünnepi beszédek után Liszt Ferenc „Sursum Corda” c. zongoraműve csendült fel, emlé-

² Az Eötvös Loránd-park avatásáról a *Magyar Geofizika* 61/4. számában számoltunk be.

keztetve mindenkit az Eötvös család és Liszt Ferenc – eme kivételes személyiségek – barátságára. A zenemű elhangzása után *Papp János* színművész ihletett tolmácsolásában Eötvös Lorándnak a Magyar Tudományos Akadémián elmondott beszédeiből hangzottak el szemelvények. Előadását a szobor talapzatára vésett Eötvös-ídézzel zárta:

Csak az az igazi tudomány, amely világra szól, s azért ha igaz tudósok – és amint kell – jó magyarok akarunk lenni, úgy a tudomány zászlaját oly magasra kell emelnünk, hogy azt hazánk határán túl is megláthassák, és megadhassák neki a kellő tiszteletet.

100 év mulasztása! Itt van köztünk Eötvös Loránd!

A szobor leleplezését közvetlenül megelőzően a még lepellel fedett szobor mellé kihívott alkotó bemutatása kapcsán *Pályi András* elmondta, hogy a szobrászművész az alkotás teljes folyamatában Eötvös Loránd iránti tisztelettől áthatva, szerényen és alázattal hozta létre alkotását. Majd ezután következett a szobor leleplezése. A szobor nyakrészén nemzeti színű szalaggal lazán átkötött földig érő fehér leplet *dr. Fürjes Balázs* államtitkár, *Pokorni Zoltán* polgármester és *Pályi András* alapítványi elnök távolította el. A szikrázó napsütésben felcsillanó nemes tartású és fennkölt arckifejezésű szobor látványa nyílt-színi tapsra készítette az ünneplő közönséget.

A szobor leleplezését követően kezdetét vehette a koszorúzás. Az Alapítvány a Meghívó kiküldésével kérte, hogy az intézményi koszorúzók időben jelezzék vissza szándékukat, miután várható volt, hogy jelentős számú tisztelő kívánja majd elhelyezni a megemlékezés virágait. A visszajelzések alapján 12 koszorúzó intézményből álló sort állítottunk össze, hogy az ünnepség behatárolt időkeretét is tartani tudjuk, és Eötvös széles spektrumú életművét lefedő valamennyi tevékenységi terület képviselve legyen. Ezek a következők voltak:

- Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány (ELGA – *Dr. Baráth István* kurátor, *Szabó Zoltán* kurátor)

- Miniszterelnökség (*Dr. Fűrjes Balázs* államtitkár, *N. Szász Adrián* személyi titkár)
- Hegyvidéki Önkormányzat (*Pokorni Zoltán* polgármester, *Dr. Fonti Krisztina* alpolgármester)
- Magyar Tudományos Akadémia (MTA – *Dr. Kollár László Péter* főtítkár, *Dr. Oberfrank Ferenc* köztestületi elnök)
- Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE – *Dr. Kathi Attila* kommunikációs igazgató, *Dr. Szűcs Annamária* kommunikációs igazgató helyettes)
- Földtudományi Civil Szervezetek Közössége (FÖCIK – *Zelei Gábor* elnök, *Kovács Attila Csaba*, a Magyar Geofizikusok Egyesületének elnöke)
- UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága (UMNB – *Dr. Réthelyi Miklós* elnök, *Dr. Soós Gábor* főtítkár)
- Eötvös Loránd Általános Iskola Balatonfüred (*Tremmer Bernadett* igazgatónő, *Hóbe Zoltánné* tanárnő)
- Magyar Turista Egyesület (MTE – *Elsholz Gábor* elnök, *Schönviszky László* ügyvezető elnök)
- Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH – *Hegedűsné Katalin* főtítkárhelyettes)
- Eötvös József Collegium (*Dr. Horváth László* igazgató, *Varga Sára*, a Hallgatói Önkormányzat vezetőségi tagja)
- Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat (MBFSz – *Katona Gábor* főosztályvezető)

A koszorúzási kör³ befejezésével az Alapítvány elnöke kérte a még koszorúzni kívánókat, hogy az ünnepség hivatalos bezárását követően helyezték el tiszteletük virágait a szobornál. Majd az ünnepség zárásaként *Pályi András* megköszönte a megjelenteknek a részvételt és azt, hogy lerótták tiszteletüket Eötvös Loránd emléke előtt. Külön megköszönte a kormányzat és az önkormányzat eredményes támogatását. Háláját fejezte ki mindazoknak, akik sza-

Eötvös Loránd szobra a Gesztenyés kertben

³ A koszorúzásról készült fényképek a *Függelékben* találhatóak.

vazatukkal segítették, hogy a Normafa közelében az új közterület megkaphatta az Eötvös Loránd-park nevet. Majd meleg szavakkal köszönte meg *Rieger Tibor* szobrászművésznek azt a fiatalos lendületet, elkötelezettséget és alázatot, szeretetet, mellyel ezt a művészi alkotást létrehozta. Végezetül hálát adott Istennek, hogy kurátor társaival együtt minden nehézség ellenére mindig megkapták azt a szükséges erőt, mellyel ezt a nagyszerű feladatot sikerre lehetett vinni.

A zárzó után a Szózat eléneklésével ért véget a hivatalos ünnepség, majd felcsendült az Il Silentio dallama és kezdetét vette a második koszorúzási kör. Az itt elhelyezett koszorúk adományozó szervezetei és koszorúzó személyei a következők voltak:

- Téry Ödön Turista Baráti Társaság; Szent Jakab Zarándok Egyesület; Magyarországi Kárpát Egyesület; Magyar Sport Turisztikai Szövetség (TÖTBT – *Mészáros János* elnök, *Feidiga Károly*)
- Magyarhoni Földtani Társulat (MFT – *Dr. Piros Olga* első társelnök)
- Eötvös József Collegium Baráti Köre (*Dr. Hóvári János* elnök)
- Eötvös Loránd Szakkollégium Szeged (*Hunyadi Zsolt* igazgató)
- Mika Sándor Egyesület (*Arató György* elnök, *Botos Anita*)
- Magyar Földmérési Térképészeti és Távérzékelési Társaság (MFTTT – *Hetényi Ferencné, Iván Gyula*)
- Eötvös Loránd – Kossuth Lajos Általános Iskola Ajka (*Balogh Béla* intézményvezető, *Ásványi János* intézményvezető)
- O & GD Centrál Kft. (*Várkonyi Attila* ügyvezető)
- Eötvös Loránd Általános Iskola Bp. XVIII. (*Németh Józsefné* tanárnő)
- Klebelsberg Központ Ságvári Tankerületi Központ (*Rozmán László* tankerületi igazgató, *Viola István* iskolaigazgató)
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának gyémántdiplomásai (*Kuti József, Árgay Gyuláné*)
- Eötvös Loránd Általános Iskola, Lakitelek (*kis küldöttség*)

A szoboravatáson jelen volt a sajtó is. A teljesség igénye nélkül mutatunk be néhány sajtó reflexiót.

A *Hegyvidéki Televízió* az aznapi hírekben beszámolt az eseményről és riportot is készített *Rieger Tibor* szobrászművésszel. A napilapok közül a *Magyar Nemzet* fényképes

cikkben számolt be az eseményről. Ugyancsak megjelent egy írás a *Népszavában*. A XII. kerület lapja, a *Hegyvidék* szintén fényképes cikkben adott hírt az eseményről. Az *Ajkai Szóban* megjelent egy beszámoló a szoboravatásról, kiemelve, hogy a városi Eötvös Loránd – Kossuth Lajos Általános Iskola vezetői is koszorút helyeztek el a szobornál.

Az eseményről beszámolt az Eötvös Loránd Tudományegyetem lapja. Tudósításában így ír: „A világhírű tudóshoz, Egyetemünk névadójához minden szempontból méltó ünnepségen Eötvös Loránd tudományos szakpolitikai írásaiból hangzottak el ma is aktuális részletek.”

Budapest és az agglomeráció értékeivel foglalkozó folyóirat, a *PestBuda* is beszámolt az eseményről. Két szemelvény értékeléséből: „Nemcsak maga a szobor remek, de a számára választott hely is, hiszen a forgalmas BAH csomópont mellett a gesztenyefákkal övezett kis park idillinek tűnik, közel hozza a természetet... Rieger Tibor Kossuth-díjas művész szobra azonban nem a tudóst, hanem az embert ábrázolja. Intellektualitást sugároznak a csokornyakkendőn túl a keresztbe tett lábai és kezei, és egy sziklán ül, ami a természetjárás iránti szerelmére utal.”

Az olaszországi Dobbiaco/Toblach közvéleménye élénk érdeklődéssel kísérte, és a maga módján aktívan részt is vett az Eötvös-emlékév eseményein. A *Dolomiten* c. újság cikkben számolt be a budapesti szoboravatásról, méltatva Eötvös jelentős szerepét a dél-tiroli turizmus kialakításában.

A szobor felavatásával – bár a különböző korlátozó tényezők miatt nagy időbeli késéssel – de most már formálisan is lezárult az Eötvös Loránd-emlékév. A szoboravatáson részt vettek: az Emlékév Koordinációs Testületének elnöke, *Szarka László* akadémikus, valamint közvetlen munkatársai, *Sólyom Jenő* akadémikus és *Zelei Gábor* ügyvezető igazgató.

Az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány kuratóriuma őszinte örömmel nyugtázza, hogy erejéhez mérten jelentősen tudott hozzájárulni az Emlékév sikeréhez. A jól végzett munka örömeivel állapíthatjuk meg, hogy eredményesen valósítottuk meg Ság hegyi és celldömölki programjainkat, kiadtuk a Beneke-kötetet a hiánypótló magyar és angol nyelven, megtörtént Budapesten a közterület-elnevezés, de ami a legfontosabb volt, a szoborállítással évszázados mulasztást pótolunk.

A cikk szerzői

Pályi András, Baráth István, Szabó Zoltán

Függelék

Képek a koszorúzásokról

Szabó Zoltán és Baráth István (ELGA)

Kollár László Péter és Oberfrank Ferenc (MTA)

Fűrjes Balázs és N. Szász Adrián (Miniszterelnökség)

Szücs Annamária és Kathi Attila (ELTE)

Fonti Krisztina és Pokorni Zoltán (Hegyvidéki Önkormányzat)

Kovács Attila Csaba és Zelei Gábor (MGE-FÖCIK)

Réthelyi Miklós és Soós Gábor (UNESCO MNB)

Hegedűsné Katalin (ELKH)

Tremmer Bernadett és Hóbe Zoltánné (Balatonfüred, E. L. Ált. Isk.)

Horváth László és Varga Sára (erősen takarva) (EJC)

Schönviszky László és Elsholz Gábor (MTE)

Katona Gábor (MBFSz)

Fotó: Kilényi Éva, Magyar Balázs, Baráth István